

MİMARLIK

MİMARLIK ANTOLOJİSİ

Klasik Metinler

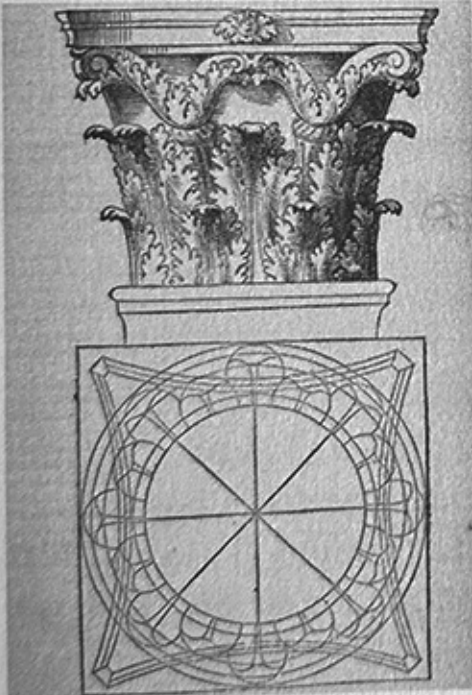

JANUS

MARCUS VITRUVIUS POLLIO (MÖ 80-70 dolayları - MÖ 15 sonrası)

Üç Düzenin Kökenleri Ve Korent Sütunbaşının Orantıları

Korent sütunları, sütunbaşı dışında her bakımdan İon sütunlarıyla aynı orantılara sahiptir, ama sütunbaşlarının yüksekliği, orantılar nedeniyle daha uzun ve daha ince bir etki uyandırır. Bunun nedeni İon sütunbaşının yüksekliğinin sütunun kalınlığının sadece üçte biri kadar olmasıdır. Buna karşılık Korent sütunbaşı sütun gövdesinin kalınlığı kadardır. Dolayısıyla Korent sütunbaşlarına üçte ikilik bir oran eklendiği için boyları da sütunların kendisinden daha ince uzunmuş gibi görünür.

Korent sütunbaşı

1. Sütunların üzerine yerleştirilen öteki uzuvlar, Korent sütunları söz konusu olduğunda ya Dorik orantılara göre ya da İonik kullanımlara göre düzenlenmiştir. [...]
2. Dolayısıyla elimizdeki öteki iki düzenden kalkarak, sadece sütunbaşıyla ayrılan üçüncü bir mimari düzen ortaya çıktı. Bu üç düzenin, yani Dor, İon ve Korent düzenlerinin isimleri bu düzenlerin sütunlarının biçimlerinden kaynaklanır; bunlardan Dorik Düzen aralarında ilk ve en eski zamanlarda ortaya çıkan düzendi. Hellen ile su perisi Phtia'nın oğlu

Dorus, Achaea'nın ve bütün Peloponnesos'un kralıydı ve çok eski bir kent olan Argolis'te, Juno kutsal alanında bu düzenin kullanıldığı bir tapınak inşa ettirdi; daha sonra Achaea'nın öteki kentlerinde aynı düzeni kullanarak başka tapınaklar daha inşa edildi, ama o zamanlara ortada henüz simetri kuralları diye bir şey yoktu.

3. Daha sonra Atinalılar Delphi'deki Apollo'nun kehanetlerini gerçekleştirmek isteyip Küçük Asya'da aynı dönemde on üç ayrı koloni kurdular, her koloninin başına birilerine atadılar ve Ksuthos ile Kreusa'nın oğlu (Delphi'deki Apollo'nun kehanetlerinde oğlu olduğunu bildirdiği) İon hepsinin başkomutanlığına getirildi. İon bu kolonileri Küçük Asya'ya götürdü Karya ülkesini ele geçirdi ve orada Efes, Milet, Myus (bu kent çok eskiden sular altında kalmış, kutsal tapınmaları ve oy hakkı İonlar'dan Miletliler'e devretmişti), Priene, Samos, Teos, Colophone, Chius, Erythrae, Phocaea, Clazomenae, Lebedos ve Melite adlı büyük kentleri kurdu. Melite denilen bu kent, sakinlerinin küstahlığı nedeniyle öteki kentlerin topluca anlaşıp açtıkları bir savaşta yok edildi. Bu kentin yerine kral Attalos ve kraliçe Arsinoe'nin nazik izinleri sayesinde Smyrnaea kenti İon birliğine kabul edildi.
4. Bu kentler Karyalılar'ı ve Lelekler'i topraklarından sürdükten sonra, dünyanın bu bölümüne önderleri İon'un adına ithafen İonya dediler ve ölümsüz Tanrı'larına kutsal alanlar ayırdılar ve tapınaklar inşa etmeye başladılar: İlk olarak bütün İonya'nın Tanrısı Apollo'ya Achaea'da gördükleri gibi bir tapınak yapmaya karar verdiler ve bu tür tapınağı ilk defa Dor ülkesinde gördükleri için buna Dor tarzı dediler.
5. Bu tapınağa sütunlar koymak istediler, ama simetriye ilişkin kuralları olmadığı ve bunları hem yük taşıyabilecek hem de yeterince güzel görünüşe sahip olabilecek hale getirmenin bir yolunu bulmaya çalıştıkları için, bir erkeğin ayak izini ölçtüler ve bunu erkeğin boyuyla kıyasladılar. Bir erkeğin ayağının boyunun altında biri olduğunu bulunca aynı ilkeyi sütuna da uyguladılar ve sütunbaşı dahil olmak üzere sütungövdesinin boyunu taban kalınlığının altı katına kadar yükselttiler. Böylece binalarda kullanıldığı şekliyle Dorik sütun bir erkek bedeninin orantılarını, sağlamlığını ve güzelliğini sergilemeye başladı.

6. Daha sonra bu üslubu kullanıp Diana'ya bir tapınak inşa etmek istediklerinde, ayak ölçülerini bu sefer kadınların ince uzun çizgilerine uyarladılar. Böylece kalınlığı boyunun sadece sekizde biri olan bir sütun ortaya çıkardılar; bu sütun elbette ki daha uzunmuş gibi gözükecekti. Ayak izini aldıkları ayak tabanının yerine sütun tabanını koydular; sütunbaşına ise sağlı sollu saç kıvrımı gibi sarkan volütler eklediler ve sütunbaşının ön yüzünü *cymatia* ve saç gibi gözükmesi için meyve sepetleriyle bezeli şeritlerle süslediler. Kadın elbiselerinin dökülen kıvrımları gibi bütün sütun gövdesi boyunca yivler açtılar. Böylece iki farklı sütun türü icat etmek için sütunlardan birinde erkeğin çıplak ve süslenmemiş güzelliğini, ötekinde de kadına özgü zarafet, süs ve orantıları kullandılar.
7. [...] Korent adı verilen üçüncü düzen bir genç kızın narinliğini taklit eder; çünkü genç kızların beden çizgileri, daha küçük yaşta oldukları için daha incedir, dolayısıyla süslendiklerinde daha güzel bir etki uyandırır.
8. Bu sütunbaşının şöyle keşfedildiği söylenir: Korent sakinlerinden özgür doğmuş bir genç kız evlilik çağına geldiğinde hasta düşer ve ölür. Toprağa verildikten sonra dadısı genç kızın sevdiği ufak tefek eşyaları toplayıp bir sepete koyar ve bunları mezar başına götürüp mezarının üstüne yerleştirir. Sepetin üzerine de bu eşyalar açık havada daha uzun dayanabilsinler diye bir kiremit koyar. Tesadüf bu ya, sepet tam da bir akantus kökünün üzerine denk gelmiştir. Sepetin ağırlığıyla ezilen akantus kökü Bahar ayları geldiğinde filizlenir, filizler uzayıp sepetin kenarlarından kiremitin köşelerine gelince ağırlık nedeniyle kıvrılır ve volütleri oluşturur. [...]

Kaynak: Marcus Vitruvius Pollio, *De architectura*, Kitap 4, Bölüm 1, MÖ 25 dolayları.